

Sygn. akt IV KK 139/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Piotr Mirek

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **Y. V.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 26 kwietnia 2018 r.,

w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego

wniesionej na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 1 września 2017 r., sygn. akt VI Ka 593/17

utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w G.

z dnia 21 kwietnia 2017 r., sygn. akt IX K 237/17

- 1. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w G. oraz poprzedzający go wyrok łączny Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 kwietnia 2017 r. i na podstawie art. 572 k.p.k. umarza postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego;**
- 2. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. po rozpoznaniu, w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego, sprawy Y. V. skazanego prawomocnymi wyrokami:

I. Sądu Rejonowego w G. z dnia 17 czerwca 2014 r., sygn. akt III K 301/14 za czyny z art. 178 § 4 k.k. popełnione w dniach 25 grudnia 2013 r., 24 lutego 2014 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na czteroletni okres próby, karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki na kwotę 10 zł; kara grzywny została wykonana w dniu 30 listopada 2015 r.;

II. Sądu Rejonowego w G. z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt III K 152/15 za czyn z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 270 § 1 k.k. popełniony w listopadzie 2014 r. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na trzyletni okres próby i karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki na kwotę 10 zł;

III. Sądu Rejonowego w G. z dnia 4 marca 2015 r., sygn. akt III K 1196/14 za czyn z art. 209 § 1 k.k. popełniony w okresie od 1 kwietnia 2013 r. do 25 marca 2014 r. na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na dwuletni okres próby;

IV. Sądu Rejonowego w G. z dnia 25 stycznia 2012 r., sygn. akt III K 1620/11 za czyn z art. 244 k.k. popełniony w dniu 1 września 2011 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na pięcioletni okres próby; postanowieniem z dnia 2 grudnia 2015 r. zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności;

V. Sądu Rejonowego w G. z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. akt IX K 328/10 za czyn z art. 178a § 1 k.k. popełniony 26 października 2008 r. na karę 6 pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na pięcioletni okres próby oraz karę grzywny w wysokości 40 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki na kwotę 15 zł; postanowieniem z dnia 26 lipca 2012 r. zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności; kara pozbawienia wolności została przez skazanego odbyta w okresie od 11 czerwca 2015 r. do 8 grudnia 2015 r., zaś karę grzywny wykonano w dniu 1 sierpnia 2014 r. wyrokiem łącznym z dnia 21 kwietnia 2017 r., sygn. akt IX K 237/17

1. na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. i art. 89 § 1a i 1b k.k. orzekł o połączeniu kar pozbawienia wolności wymierzonych wyrokami opisanymi wyżej w punktach I – IV i wymierzył skazanemu karę łączną 2 lat i ośmiu miesięcy pozbawienia wolności;

2. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej w punkcie 1. kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie III K 1620/11 od 7 września 2016 r. do 21 kwietnia 2017 r. oraz okresy kar pozbawienia wolności w sprawach objętych wyrokiem łącznym już odbytych;

3. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. ustalił, że w zakresie nieobjętym wyrokiem łącznym poszczególne wyroki podlegają odrębnemu wykonaniu;

4. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego w zakresie wyroku opisanego w punkcie V. wobec braku warunków do objęcia wymienionego wyroku wyrokiem łącznym;

5. na zasadzie art. 624 § 1 k.p.k. i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1974 r. o opłatach w sprawach karnych zwolnił skazanego od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych i obciążył nimi Skarb Państwa.

Powyższy wyrok łączny został zaskarżony apelacją przez obrońcę skazanego w części dotyczącej wysokości kary łącznej orzeczonej w punkcie 1. sentencji wyroku. Środek odwoławczy został oparty na zarzucie rażącej niewspółmierności kary łącznej 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności, przy wadliwym zastosowaniu kryteriów jej wymiaru.

W konkluzji apelacji, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie orzeczonej kary łącznej poprzez jej znaczne złagodzenie i wymierzenie skazanemu łącznej kary pozbawienia wolności w dolnych granicach ustawowego zagrożenia, przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji i o zasądzenie na rzecz obrońcy skazanego od Skarbu Państwa kosztów obrony udzielonej z rzędu, które to koszty nie zostały uiszczone w całości ani w części.

Wyrokiem z dnia 1 września 2017 r., sygn. akt VI Ka 593/17, Sąd Okręgowy w G. utrzymał zaskarżony wyrok łączny w mocy, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokata D. J. kwotę 147, 60 zł (sto czterdzieści siedem złotych i sześćdziesiąt groszy) obejmującą kwotę 27, 60 zł (dwadzieścia siedem złotych i

sześćdziesiąt groszy) podatku VAT, tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów obrony skazanego z urzędu w postępowaniu odwoławczym i zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, obciążając wydatkami Skarb Państwa.

Wyrok sądu odwoławczego został zaskarżony w całości kasacją Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego, który zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego – art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. polegające na przeprowadzeniu nienależytej kontroli odwoławczej i utrzymaniu w mocy wyroku łącznego rażąco niesprawiedliwego z powodu rażącej obrazy przez Sąd Rejonowy w G. przepisów art. 4 § 1 k.k. i art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r, poz. 396), do której doszło w następstwie zastosowania przez sąd pierwszej instancji przepisów o karze łącznej w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. mimo, że wszystkie kary objęte postępowaniem o wydanie wyroku łącznego wobec Y. V. orzeczone zostały na mocy wyroków, które uprawomocniły się przed dniem 1 lipca 2015 r., co stosownie do treści przepisu art. 19 ust. 1 ww. ustawy wykluczało możliwość stosowania art. 4 § 1 k.k. i obligowało do stosowania przepisów o karze łącznej w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. oraz skutkowało wymierzeniem skazanemu kary łącznej pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym wyższej o 8 miesięcy od kary, którą miałby do odbycia przy prawidłowo zastosowanych przepisach obowiązujących do dnia 30 czerwca 2015 r.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w G. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w G. i umorzenie postępowania na podstawie art. 572 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna.

Wyrok łączny Sądu Rejonowego w R. zapadł bowiem z rażącym naruszeniem przepisu art. 19 ust.1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r, poz. 396 –

dalej powoływana jako nowela lutowa), które w swej konsekwencji doprowadziło do ewidentnie błędnego zastosowania przepisu art. 4 § 1 k.k., a w ostatecznym rezultacie do oparcia rozstrzygnięcia o karze łącznej na podstawie przepisów kodeksu karnego w brzmieniu nadanym wskazaną wyżej ustawą.

Przypomnieć w tym miejscu należy, że zgodnie z art. 19 ust. 1 noweli lutowej *przepisów rozdziału IX ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, chyba że zachodzi potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.* Z treści tego przepisu zatem niezbiecie wynika, że co do zasady wyłącza on stosowanie znowelizowanych przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie noweli lutowej, tj. do dnia 30.06.2015 r. Orzekając karę łączną wyłącznie na podstawie kar prawomocnie orzeczonych do dnia 30.06.2015 r. sąd jest bowiem zobligowany stosować przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 30.06.2015 r., a to również oznacza, że w tym zakresie art. 19 ust. 1 noweli lutowej wyłącza stosowanie art. 4 § 1 k.k.

Możliwość orzeczenia kary łącznej, obejmującej kary prawomocnie orzeczone do dnia 30.06.2015 r., na podstawie przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym od dnia 1.07.2015 r. powstaje wtedy, gdy zaistnieje potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem mającym miejsce od dnia wejścia w życie noweli lutowej. Dopiero z tą chwilą otwiera się również droga do prowadzenia rozważań, przez pryzmat art. 4 § 1 k.k., w celu ustalenia, w oparciu o jakie przepisy – „stare” czy „nowe” – ostatecznie w tej sytuacji orzec karę łączną.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że w związku z faktem, iż wszystkie kary, których połączenie sąd rozważał, zostały orzeczone na mocy wyroków, które uprawomocniły się przed dniem 1 lipca 2015 r. (k. 89 – 90), Sąd Rejonowy z uwagi na stanowcze brzmienie art. 19 ust. 1 noweli lutowej nie mógł orzec kary łącznej na podstawie przepisów rozdziału IX kodeksu karnego w brzmieniu nadanym wspomnianą nowelą.

Sąd Rejonowy tak jednak postąpił, co wywarło istotny i niekorzystny dla skazanego wpływ na wymiar orzeczonej wobec niego kary łącznej. Opierając się na treści art. 85 k.k., art. 86 § 1 k.k. i art. 89 § 1a i 1b k.k. (w znowelizowanym brzmieniu) organ *meriti* dokonał bowiem połączenia kar orzeczonych na mocy wyroków opisanych wyżej w punktach I do IV wymierzając na ich podstawie bezwzględną karę pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności. Podkreślenia wymaga, że tylko jedna z tych kar (III K 1620/11), orzeczona w rozmiarze 2 lat pozbawienia wolności, na skutek zarządzenia jej wykonania, była karą bezwzględną. W stosunku do pozostałych kar, wynoszących odpowiednio 2 lata, 10 miesięcy i 8 miesięcy pozbawienia wolności, nadal aktualny był środek probacyjny w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary.

Należy przy tym zauważyć, że gdyby sąd postąpił w sposób prawidłowy i rozstrzygnięcie o karze łącznej oparł na przepisach kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., zgodnie z ówczesną treścią art. 85 k.k. węzłem kary łącznej mógłby objąć wyłącznie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania orzeczone wyrokami opisanymi wyżej w punktach I i III, co stawiałoby skazanego w daleko lepszej sytuacji. Mając na uwadze okoliczności sprawy, a zwłaszcza fakt, że przestępstwa przypisane skazanemu w wyroku opisanym wyżej w punkcie I. zostały popełnione w czasie popełnienia przez skazanego przestępstwa przypisanego wyrokiem opisanym wyżej w punkcie III., a wyrok łączny został wydany już po upływie okresu próby wyznaczonego wyrokiem opisanym w punkcie III., w pełni zasadnie można było oczekiwać, że skazanemu zostanie wymierzona kara łączna pozbawienia wolności na zasadzie absorpcji i zastosowany doń zostanie środek probacyjny w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary. W przypadku takiego rozstrzygnięcia skazany miałby do odbycia wyłącznie karę 2 lat pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem opisanym wyżej w punkcie IV.

Sąd Rejonowy jednak, rażąco naruszając wskazane wyżej regulacje, pozbawił skazanego szansy na uzyskanie takiego rozstrzygnięcia.

Sąd odwoławczy, zobowiązany z mocy art. 433 § 1 k.p.k. do przeprowadzenia z urzędu, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, kontroli zaskarżonego orzeczenia pod kątem tego, czy nie jest rażąco

niesprawiedliwe, ewidentnie wskazany obowiązek zaniedbał. Na skutek tego nie tylko nie dostrzegł, że orzeczenie sądu pierwszej instancji zapadło z rażąco obrażającą prawa materialnego, ale również i tego, że na skutek owego naruszenia, sytuacja skazanego – z perspektywy możliwego wymiaru kary łącznej i całokształtu konsekwencji z tym związanych – przedstawiała się zdecydowanie mniej korzystnie niż gdyby sąd wydał orzeczenie o karze łącznej w oparciu o właściwe regulacje. Nie można przy tym nie zauważyć, że wyrok sądu odwoławczego zapadł już u schyłku 6 miesięcznego okresu przeznaczanego na weryfikację okresu próby wyznaczonego wyrokiem wskazanym wyżej w punkcie III, który upływał w dniu 13 września 2017 r. Przypomnieć w tym miejscu należy, że z upływem wspomnianego okresu nie byłoby już możliwe zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności, a tym samym z tą chwilą nie byłoby możliwe objęcie jej węzłem kary łącznej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21.03.2017 r., III KK 72/17, LEX nr 2271448). Na tym etapie zatem możliwość ukształtowania na podstawie kar orzeczonych wyrokami wskazanymi w punkcie I i III bezwzględnej kary pozbawienia wolności była wręcz wykluczona, zwłaszcza, że brak było jakichkolwiek dowodów na to, że skazany w okresie próby wyznaczonym wyrokiem opisanym w punkcie III popełnił przestępstwo.

W tym stanie rzeczy, rażąca niesprawiedliwość orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji i jej niekorzystne konsekwencje dla skazanego jawiły się szczególnie jaskrawie.

W świetle powyższego, podniesiony w kasacji zarzut rażącej, mającej istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, obraży art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. należało uznać za oczywiście zasadny.

Konsekwencją powyższej konstatacji musiało być z kolei uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. oraz poprzedzającego go wyroku łącznego Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 kwietnia 2017 r. i umorzenie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego w oparciu o treść przepisu art. 572 k.p.k. W związku bowiem z tym, że upłynął już okres 6 miesięcy od zakończenia okresu próby wyznaczonego wyrokiem wskazanym wyżej w punkcie III., aktualnie nie jest możliwe wprowadzenie tej kary do wykonania, a w konsekwencji objęcie jej wyrokiem łącznym. Mając zaś na uwadze fakt, iż

wspomniana kara była jedną z dwóch kar, które w świetle przepisów kodeksu karnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., mogły ulec połączeniu, należało stwierdzić, iż obecnie nie istnieją warunki do wydania wobec skazanego wyroku łącznego i na podstawie art. 572 k.p.k., postępowanie w tym przedmiocie umorzono.

Kosztami procesu, stosownie do treści art. 638 k.p.k., obciążono Skarb Państwa.

kc